

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

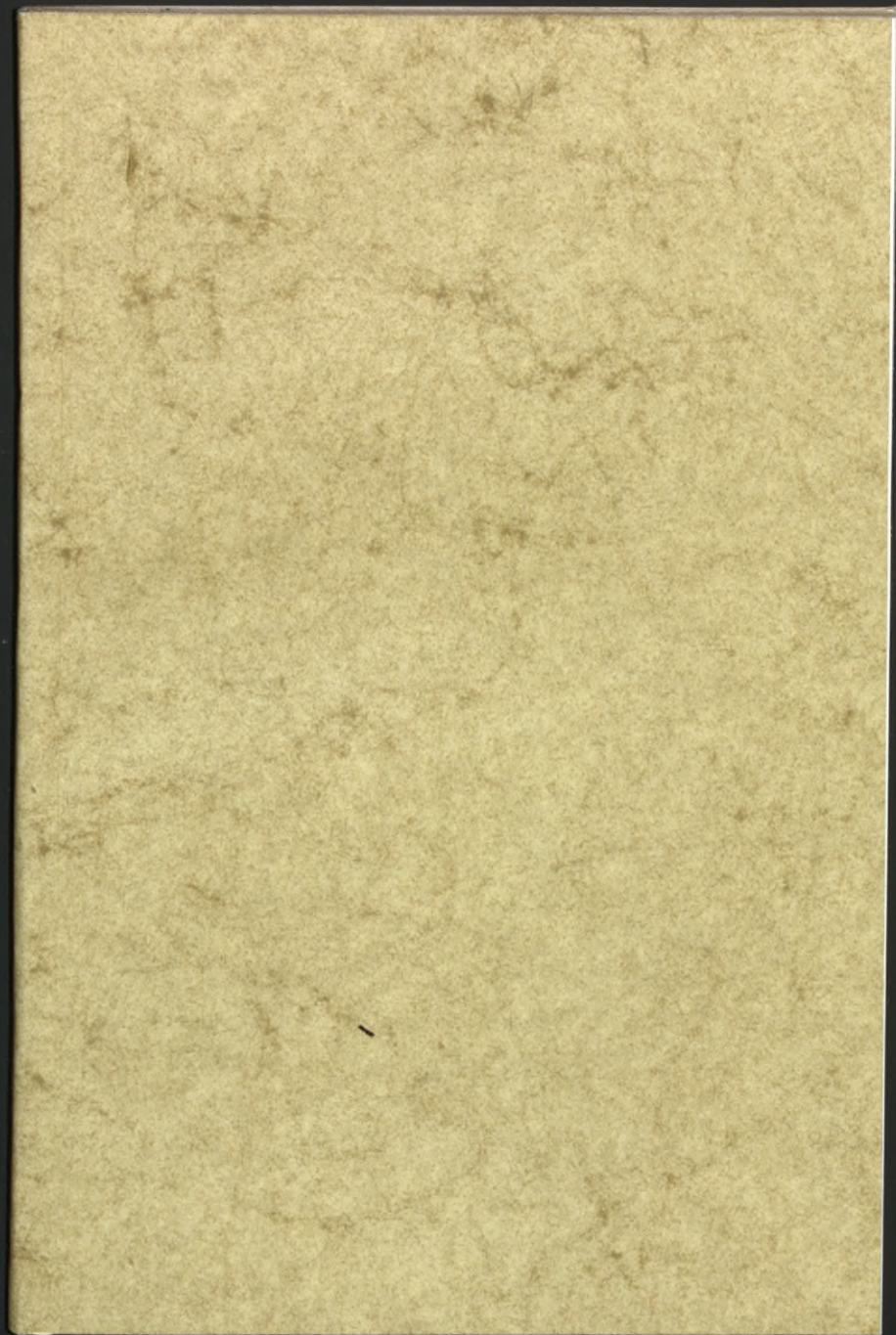
GÖTEBORGS
UNIVERSITET

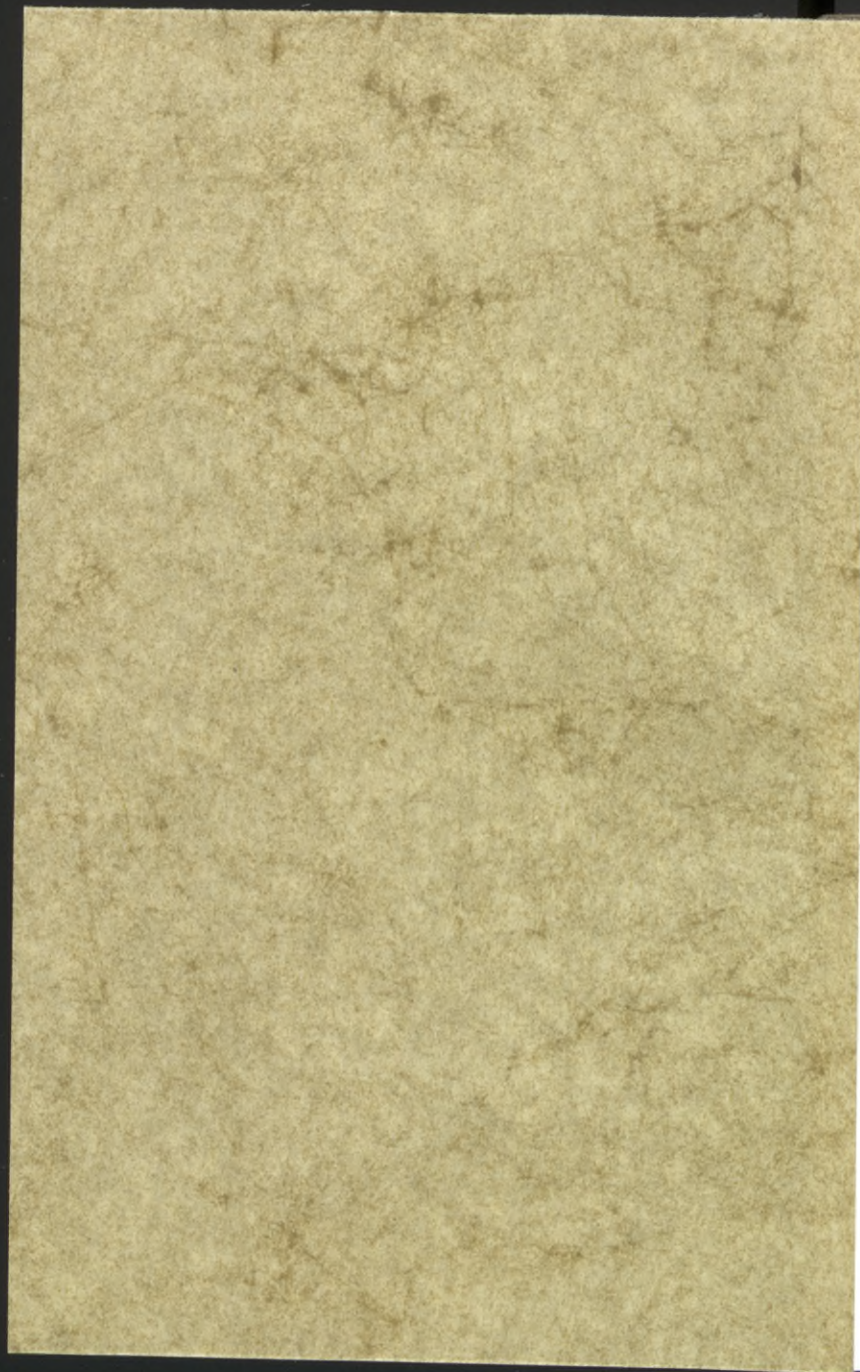

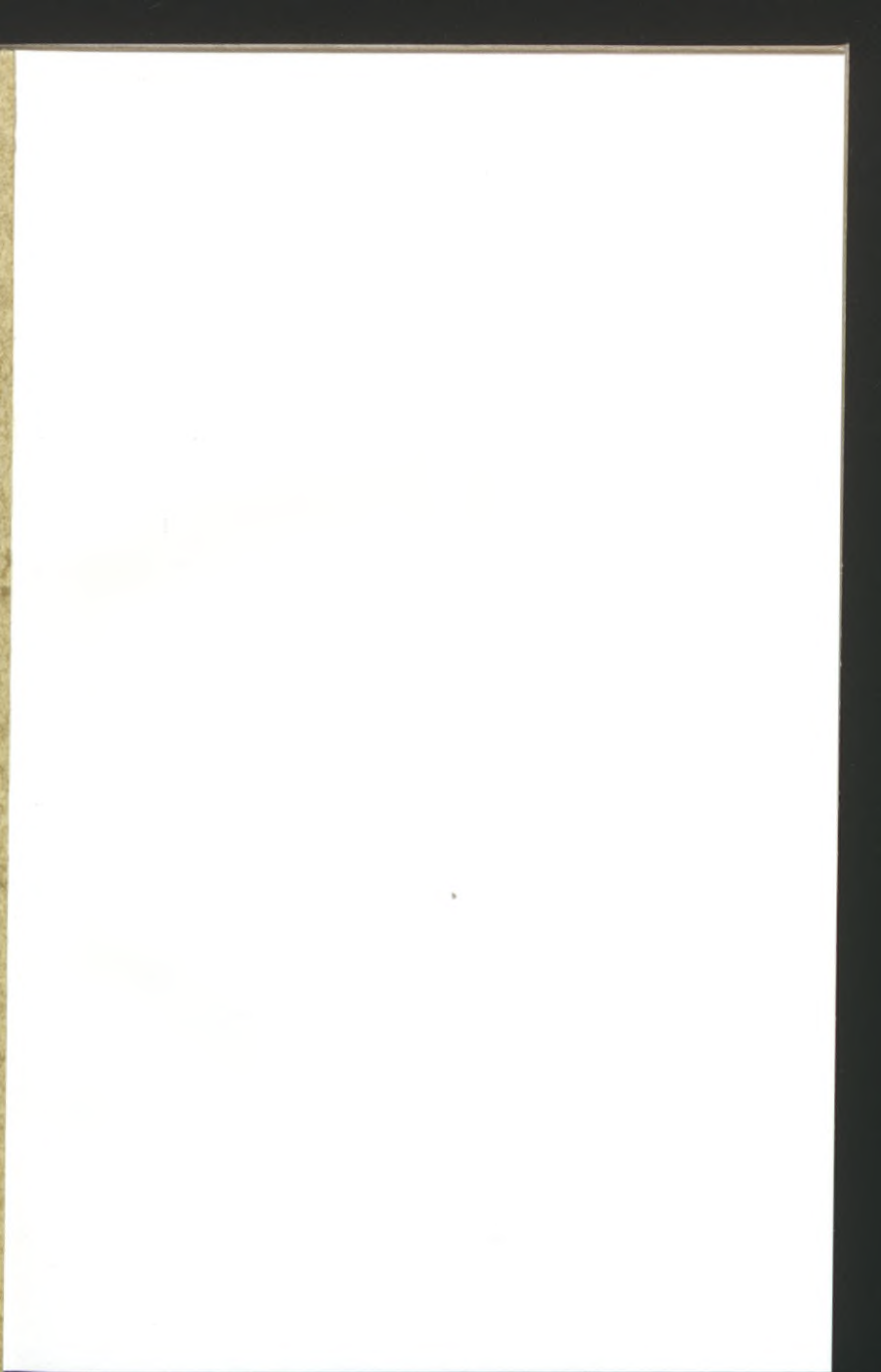
LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

Pris 50 öre

Lifsgladje.
Barndomsvänens afsked.
Begrafningen i Solberga.
En varg i fårakläder.
Barndomsvänens hemkomst.
Kyrckbruden.
I Stockholm.

ASKERBERGS-ROSEN

SVENSKT ORIGINAL

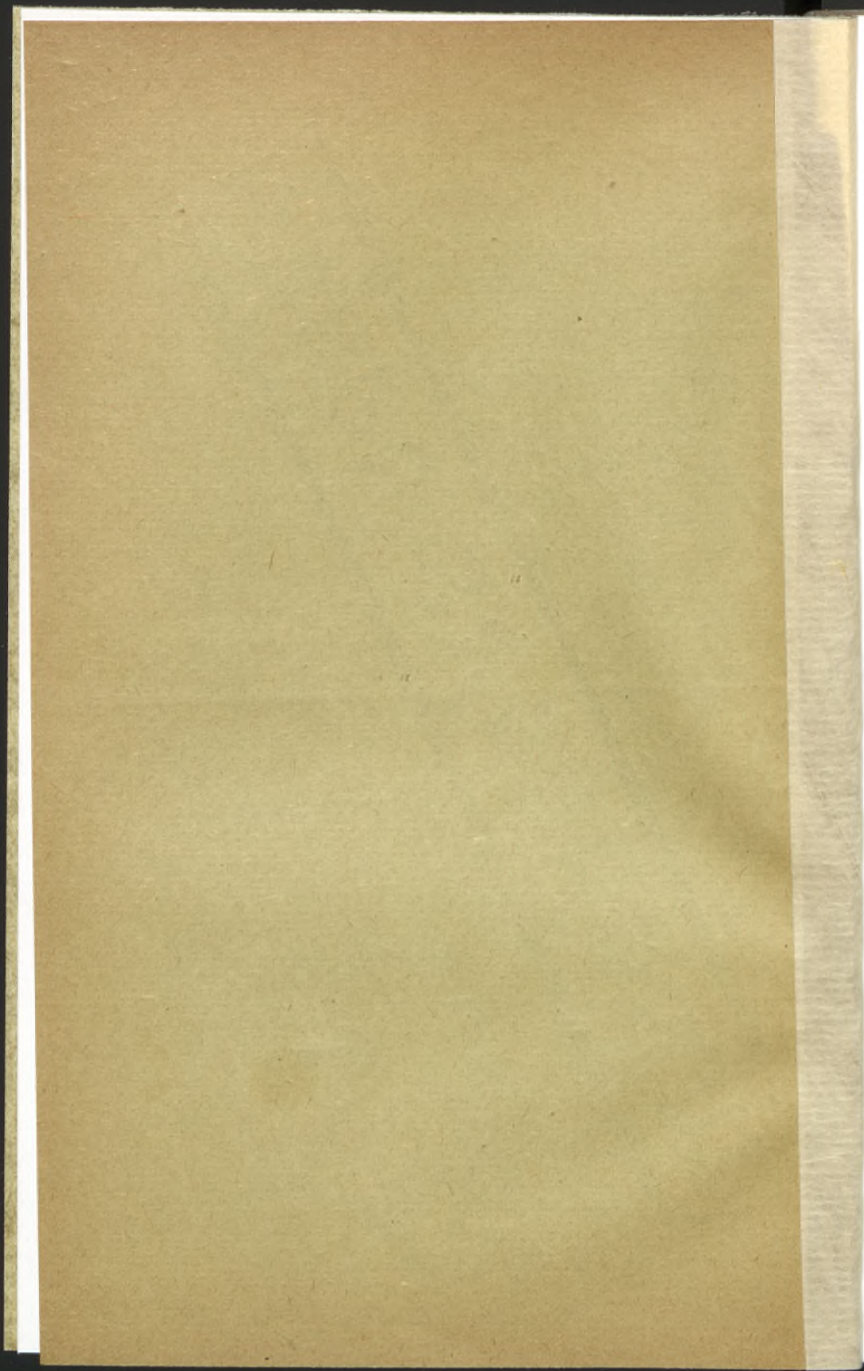
AF

OSCAR FRITHIOF

[O. F. Wahlström]

Pris: 50 öre.

VINGÅKERS-ROSEN.

SVENSKT ORIGINAL

AF

OSCAR FRITHIOF.

[O. F. Wahlström]

STOCKHOLM
F. C. ASKERBERGS FÖRLAG.

VINGÅKERS-ROSEN

SÄRRETT ORIGINAL

ORIGINAL PÅS

STOCKHOLM,
ASSOCIATIONS-BOKTRYCKERIET,
1893.

Vingåkers-Rosen.

— — — — — något hvitt,
som drunknade i något svart

August Strindberg (Hemsöborna).

Blåklinten vajade sakta i dunklet af gyllene råg. Och likaså *Chrysanthemum Leucanthemum* eller, som den på folkets läppar heter, Prestkragen.

Upp och ned gick rågen, likt vågen på blånande haf, lemnande plats för solens strålar att smyga sig in här och der.

Vid vägkanten dröjde ännu qvar en och annan anspråkslös *Tussilago Farfara*, eller den så kallade Hästhofven, i sällskap med den metallglänsande *Ranunculus Bulbosus* och *Cynoglossum Officinale*.

Torr var landsvägen och jemn som ett golf. Högt var det till himmelens tak, som

blånande hvälfde sig öfver en grönskande jord, en nyfödd jord i vårens friska sköte.

Allt andades lif; alla spår af den dystra vintern voro skoningslöst fördrifna af den herrliga majsolens milda, värmande strålar.

Det drog liksom en suck af lättnad genom naturen; en suck af glädje öfver att den isiga vintern med dess köld, dess mörker var sin kos.

Också uppstämmer luftens bevingade skara sina hymner till den store Osynlige, på sitt sätt lofprisande tillvaron. Från björkar och ekar ljuder det glada qvittret af siskor och trastar; skönt blanda sig med hvarandra lummiga buskager af hagtorn och berberis med den hvitstammiga, smidiga björken och den manhaftiga eken med dess knotiga grenar.

Saftiga tufvor i grönt, badade af klara bäckar, inbjuda till hvila och stilla betraktande af en natur, hvares like annorstädes ej finnes för dem, som i sådan bygd haft sin vagga.

O, Södermanland! ej vill din son, ej din dotter byta med det så mycket prisade Tivoli eller någon annan af »La Bella Italias» platser.

Och af samma mening är nog den unge, axelbrede mannen, som iklädd den hvita studentmössan nu tager af från stora landsvägen in på en biväg genom den täcka björkhagen i en kant af det herrliga Vingåker. Han måste

gifva luft åt sin öfversvallande lifslust och han sjunger derföre med en präktig tenor Bernhard Elis Malmströms evigt ungdomliga sång:

»Känner du landet det herrliga, rika,
Badadt af Mälar- och Östersjövåg.
Med minnen från forntida bragder tillika?
Aldrig herrligare land jag såg».

Den unge mannen, som hette Axel Malm, var son till en förmögen bonde, och som han var enda barnet hade han fått studera. Meningen hade varit, att Axel Malm skulle blifvit prest, något, som var hans moders käraste önskan.

Men Axel Malm var en sjelfständig natur, som frigjort sig från sina fäders ärfda lärdomar om lifvets mening. Han ville ej inskränka sin tanke om storheten af alltings skapare inom de blad, som omfattas af bibelpermarne. Han ville för hvar dag, för hvar timme, ja, för hvart ögonblick läsa nya blad om den store Osynliges godhet och kärlek, sådant han, Axel Malm, kände det inom och utom sig. Han föraktade visserligen ej bibeln, nej! långt derifrån. Han erkände nog dess stora sanningar, men han ville dessutom lära känna den store Osynlige sådan denne uppenbarade sig i hans, Axel Malms, egen tid i alla goda och rätt-

tänkande människors sträfvan för mensklighetens förädling. Det hade kostat honom, Axel Malm, många strider och sömnlösa nätter innan han kunnat slita sig ifrån den tryckande bojan af de föreställningar han i hemmet från tidigaste barndomen blifvit pålagd, att den store Osynlige endast vore att finna i den gamla nötta familjebibeln, som låg der hemma i helgdagsstugan på en hylla i sällskap med Thomas a Kempis', »De Vera Imitatione Christi» (Om Kristi Sanna Efterföljelse), Johan Arndt's »Paradis Lustgård», Scriver's »Själaskatt». Han var fullkomligt öfvertygad om desse helige mäns uppriktiga mening med menskligheten; men det var andra tider nu. Samhällslifvet på den tid de skrefvo sina högst aktningsvärda böcker var helt olika hans egen, Axel Malms, tid. »Ju mera upplysning, dess mera fördragsamhet med hvarandra», se der! hans trosbekännelse. Derföre ville han verka så mycket i hans förmåga stod, att sprida kunskapens ljus ibland sina bröder och systrar, hvartill han räknade hela menskligheten.

»Ljus, mera ljus!» ville han med Wolfgang von Goethe föra på sin sköld i striden mot okunnigheten och vidskepelsen.

Han hade blifvit student; många banor lågo framför honom. Hvilken skulle han välja?

Absolut ej ville han blifva prest, med obligatorisk lön ur statens kassa.

Det var ju judiska rabbiner som läto hänga mensklighetens ädlaste son! Och han, Axel Malm, kunde med sin klara logik ej finna att presterna voro mera Kristi efterföljare, än den öfriga menskligheten. »Mitt rike är icke af denna verlden» hade han sagt, den ädle nazarenen. Huru stämde detta öfverens med den verldsliga ifver presterna i vår tid lade i dagen, eller för att anföra den människovänliga professor Swedeliis ord: »Presterna äro rätt väl förfarne i det verdsliga»?

Nej! prest ville han ej blifva. Så hade han läst ett par år på filosofiska graden; så hade han slagit universitetsstudierna ur hågen och nu till slut bestämt sig för ingenjörsvägen. Men icke här hemma, utan till Amerika skulle han för att bryta sig en bana.

Han ville studera det fria lifvet i Vestern; han ville icke gräfva ned sig som embetsman i något gammalt dammigt verk, gå och slafva och trängas många långa år som extra ordinarie, krusa och krypa, plottra bort till slut den sjelfständighetskänsla, som nu besjälade honom denna vackra vårqväll i slutet af den herrliga maj månad.

I qväll skulle han ock taga afsked af sin kära barndomsvän, Maria Lind.

Det skulle dröja många år, innan han finge återse henne, hvilkens väna bild alltid sväfvat framför honom som idealet af oskuld och renhet, och som alltid varit hans skyddande engel under såväl skoltiden som under det mera föreförelserika studentlivet.

Aldrig hade han funnit något nöje uti att sitta inklämd i någon vrå på »Thaddis» och insupa den bolmiga cigarröken jemte den magförderfvande punschen.

Det qväljde honom att höra dessa fadda komplimenter, som egnades ställets Heber från af ruset mer eller mindre inspirerade ynglingar och män.

Huru lycklig var ej hans Maria Lind, hans Attala, som slapp kringvärmas af dessa icke alltid renhjärtade beundrare!

Huru lycklig hon, som alltid fick inandas den friska landtluften i stället för den rök- och spritmängda atmosfären i en schweizerilokal!

Och aldraminst föll det Axel Malm in, att deltaga i något slags »nachspiel» med åtföljande utflygter långt fram på natten till Svartbäckstullens nymfer.

Glad var han som någon, men hans glädje var stramt hållen af en väl tyglad karaktär,

som ej dagtingade med en slapp morals böjelser.

Också fick han af några heta »Tungusen»; andra kallade honom »Filosofen».

Huru som helst så var Axel Malm på det klara med lifvets mening.

Åter sjunger han en strof; denna gång är det Nicanders »Aftonen»:

»Ditt guld öfver ekarnes toppar
Och blånande bergen du sår.
Mildt läskar du blommornas knoppar
Med daggens balsamiska tår».

Så stannar han i sin vandring, viker af från den lilla bivägen och kastar sig på en mossig bädd vid foten af en smidig björk, mot hvilken han stöder sin rygg. Derefter framtager han sitt välförsedda cigarrfodral, snoppar en cigarr, tändar den och, försjunker i stilla betraktelser under det han med blickarna följer de hvitgråa ringlarne af den lätt uppstigande cigarröken, som så småningom försvinner i den öfver honom hängande björkens friska grönska.

Tiri-litt tiri-litt qvittrar i björkens topp en oskyldig liten, grå- och rödspräcklig hämpling.

»Den, som vore en fågel, ändå!» tänker Axel Malm. »Helt säkert är en sådans tillvaro mycket angenämare, än den, som blifvit beskärd

oss medlemmar af familjen *Homo Sapiens*. Dock! det är samma skapare till oss båda. Låtom oss då vara nöjda med den klass vi blifvit tilldelade. Den lille hämplingen deruppe har nog också sina vedersakare, sina vedermödor att strida emot. Kanske innan nästa sol rinner ned i den lilla insjön har någon stygg falk eller hök expedierat honom till de sälla jagtmarkerna. Öfver allt samma lag: Den starkare rår, och, tyvärr! är esomoftast derföre rätten på dens sida. Nej! jag är en *Homo Sapiens*, det vill säga en klok människa efter dessa ords svenska öfversättning. Skada att icke alltid epitetet klok får göra sig gällande. Hvarföre? Emedan omständigheterna för de olika individerna äro af så mångfaldigt olika slag. Den ene individen har lättare, än den andre, att sätta sig in i hemligheten af bästa sättet att slå sig fram i striden för tillvaron. Och ju längre världen står, dess svårare blir det — allt mera och mera invecklas samhällslifvet — allt mer och mer undantränger maskinen den lefvande människohandens verksamhetsområde — allt mer och mer ökas folkmängden — det blir allt trängre och trängre — det fattas mat till slut för de stora massorna». — Här stannar Axel Malm i sin tankegång, försjönk i ett medvetslöst »dolce far niente», lyssnande till

hämplingens qvitter, inandandes doften af qvällens vällukter i den lilla hagen.

Plötsligt ryckte han till — allt för välkända voro de klockrena tonerna, som nu uppfångades af hans öron.

Och så skymtade fram emellan hasselbuskar-nes dunkel en hvit- och blårandig bomulls-klädning, och så en svart schalet på ett hufvud, prydt af ett blondt, som guld i den nedgående solens strålar, glänsande hår.

Den hvit- och blårandiga uppenbarelsen skriker framåt mot den plats, der Axel Malm slagit sig ned, under det hon sjunger dessa strofer af Stagnelius:

»Qvällens guldmoln fästet kransa,
Elfvorna på ängen dansa».

Sångerskan var ingen annan, än Maria Lind, Axel Malms barndomsvän, Vingåkers-Rosen, som allmänna benämningen var på henne.

Och ej finare skiftning har en ros att uppvisa, än den, som låg utbredd på Maria Linds kinder.

Ej herrligare lyser aftonstjernan på dunkelblå himmel, än Marie Linds blida ögonpar, som med outhärlig tjuskraft drog enhvar till henne.

Ej smidigare gång har gazellen på Afrikas

marker, än den, hvarmed Maria Lind sväfvar framåt emellan buskarne i den lilla hagen.

Snart klingar i aftonens stillhet Axel Malms präktiga tenor, liksom till svar på den sköna sångerskans strofer:

»Sköna maj!
Välkommen till vår bygd igen!
Sköna maj!
Välkommen! våra lekars vän!
Sköna maj!»

— — — — —
— — — — —

— Tack! Käraste Maria! för det du kom! Snart, tyvärr! alltför snart skall den stora Atlanten skilja oss åt för lång tid. Huru gerna hade jag ej velat stanna i mitt gamla kära Sverige; men du inser nog, att jag måste ut, ut till den stora amerikanska republiken. Kanske skall jag der få den lyckan, att nå den ställning i lifvet jag hemma ej ser någon utsigt till. Kanske skall jag ock gå under, jag, som mången annan. Dock! lyckan står dem djerfvom bi. Raskt vågadt, är hälften vunnet.

— Rätt så! Käraste Axel! Endast den fege är den sanna lyckan icke förunnad. Tro fortfarande som hittills på menskligheten! Låt ej misströstans ugglesånger borttaga din sjelftillit, som jag vet regleras af ett uppriktigt nit, att

efter din bästa förmåga fylla din plats i ledet bland de stridande för ljusets seger öfver det smygande, dolska menniskohatets marodörer.

— Alltid densamma Maria! Alltid ännu lika förtröstande på mensklighetens seger öfver den despotiska sjelfviskhetens sorgliga välde. Ja! Käraste Maria! Din bild skall vara allt framgent det palladium, som skall skydda mig, när jag långt i fjerran härifrån vandrar på de stora prärierna eller jag af händelserna nödgas söka min utkomst i de stora städerna. Men, den store Osynlige må ock bevara min Maria, min egen innerligt afhållna Maria, från de faror, som kunna möta henne. Kanske — finner jag min ros förvissnad vid min återkomst! Det finnes psykiska vindar, sjufaldt giftigare, än Siroccon, än Samum, som så förhärjande sveper öfver det glödheta Afrikas ändlösa sandslätter.

— Dock! bort! bort! med dessa förfärliga tankar.

— Det voro min död, om min egen Maria . . .

— Tyst! tyst! min Axel! låt oss ej förbittra skilsmessans stunder! Hör du ej den lilla hämp-lingen deruppe i björktoppen; hur glad är ej han! Och dock! hur värnlös är ej han mot den högt upp i luften cirklande, rofgiriga falcken! Ändock sjunger han och njuter den fröjd, som är. Låtom oss följa hans exempel och komma ihåg, hvad vår gamle skolmästare lärde oss i

vår tidigaste barndom: »Ingen sparf faller till marken utan hans, han deruppe, vilja». Vi göra vår pligt efter bästa förmåga, och då kunna vi med godt samvete se den kommande dagen an.

— Ja, du har rätt, min Maria! det är en af människans heligaste rättigheter, att få vara oförkränkt till sin samvetsfrihet. Samvetet? Det är ju Guds röst? Dåre den, som är döf för den rösten. Men, käraste Maria! alltid få mina tankar en så allvarlig riktning, när jag kommer tillsammans med dig. Och du må ej undra derpå; ty det är ondt, mycket ondt om sanna qvinnor nu för tiden. Derför är ock samhället sådant som det är. Inga sanna mödrar; derför ock så få sanna söner och döttrar.

— Hvarför är det så ondt om sanna mödrar?

— Jo, ser du, min egen Maria! de stora massorna vilja ej lyssna så gerna till naturens röst, endast det konstlade finner en rikare genklang hos dem. Människorna, rent ut sagt, skämmas för att vara människor. De vilja ej följa hans ord, han, som led korsdöden dernere i Judéen. Han sade: *Ecce Homo!* d. v. s. Se människan! Vore människorna mera naturliga, så skulle det kunna vara ett paradys redan här på jorden, i många fall åtminstone. Derföre förlöjligas ock de, som predika naturens evangelium; de blifva ofta martyrer för sina idéer,

att återföra människorna från det konstlade till det naturliga, det sanna i tillvaron.

— Som jag ej sett så mycket af människornas lif i städerna, inföll Maria, har jag svårt att fatta, hur människorna der kunna vara sådana, som du framställer dem. Det är nog en förbannelse, detta stadslif, ett brott mot naturen, detta hopande af så mycket människor på så små platser. Mätte jag aldrig öfvergifva mitt kära Vingåker! — — — — —

Så sutto de utbytande sina tankar, såsom de många gånger förr gjort det. Och aldrig hade de låtit öfverrumpla sig af denna förtrolighet till insläende på förbjudna vägar i kärlekens rosengårdar. Det sinnliga elementet var hos dem bundet af den ömsesidiga aktningen för hvarandra.

Aldrig hade Axel Malm tryckt sina läppar på Marias rosenmund; aldrig hade ett slipprigt ord halkat öfver hans läppar. För honom var Maria skär som en himmelens engel, en sådan, som han tidigast tänkt sig den, då englarne sjöngo den oändliges lof i den anspråklösa krubban i Bethlehem. — — — — —

Vårnatten hade höljt sitt dok öfver den lilla björkhagen; allt var så tyst och stilla i naturen, endast i fjerran hördes den mystiska nattskäran i någon rågåker och de vemodigt metallklingande

tonerna från koltrasten. Sakta hviskade nu Axel och Maria till hvarandra sina hjertans innersta meningar; snart måste de skiljas från hvarandra. Nu i skilsmessans sista stund hade de lofvat hvarandra evig trohet, ett löfte, som de beseglade med en kyss, den förste de någonsin vexlat med hvarandra, och därför så mycket himmelskt saligare och heligare. — — — —

* * *

Doft klungo klockorna i Vingåkers gamla kyrka. Det var begrafning, och den, som begrofs var »mor i Solberga», Maria Linds moder. Sedan hennes hjerteväns afresa hade Maria Lind känt sig så ensam; ingen hade hon att tala med, det vill säga, ingen, som hon kunde så väl förstås af som Axel Malm.

Ett år hade förflutit sedan Axel reste till Amerika och ej mer än ett bref hade hon fått från honom, nemligen straxt vid hans landstigning i Newyork.

Oroligt var det ock denna tiden i Nord-Amerika; striden mellan nord- och sydstaterna rasade som värst. All industri var i villervalla; allt intresse var hopadt på stridens utgång.

»Kanske», hade Axel Malm skrivvit, »sticker jag mig in i lederna bland dem, som strida för negrernas frigörelse. När det nu så är en gång stäldt, att den råa styrkan måste motas

med den råa styrkan, så *à la bonne heure* är min svenska arm redo till de förtrycktas försvar, sak samma, om det är svarta eller hvita, som sucka under despotismens ok! Och, var tröst, min ros! ingalunda glömmet din Axel dig. Var blott mig trogen och håll ditt löfte, som du gaf mig i vårnattens dunkel under Vingåkersbjörken! Då är jag lugn och outsägligt ljuf skall återseendets stund blifva för oss båda».

Så hade han skrifvit, och otaligt många gånger hade Maria läst och omläst hjertevännens kära rader.

Det var den käraste tröst hon hade i sin ensamhet.

Nu var hennes moder död. Det var en qvinna af gamla stammen, from och huslig, troende på bibelns enda lycksaliggörande språk. Men det var också omöjligt för henne att fatta den nya tidens idéer, som Maria genom Axel blifvit påverkad. — — — Det sista slaget i klockorna hade förklingat och tystnaden låg öfver den fridfulla kyrkogården, belyst af pingstsolens strålar, som silade genom trädens lummiga kronor ned på den uppkastade grafven. Andäktigt skred begravningsprocessionen genom grafkullarnes rader och ordnade sig kring det sista hvilorummet, der Marias moder skulle gömmas. Den vördnadsvärde prost

blottade sitt hufvud, ett exempel, som äfven följdes af den öfriga skaran. Högtidligt ljuder hans stämman, då han läser ur handboken: »Af jord är du kommen, till jord skall du åter varda, Jesus Kristus, Guds Son, som skall upp väcka dig på den yttersta dagen, vare din själ nådig! Amen!» — — — Och så dånade de sedvanliga tre skoflarne mull mot den i grafven nedsänkta kistan. Åter förnams klockornas klang öfver nejden; högmessan börjar och det åldriga templet återljuder af den vördnads värde prostens människovänliga stämman. I hans framställning låg intet pietistiskt sjukligt; det gick från hjerta till hjerta, tröstande, lindrande lifvets bitterhet. Och så kom orgeln, mäktig, brusande. Kyrkodörrarne stänges; hvar och en går till sitt. Begravningsfolket begifver sig till sorgehuset, der en moster till Maria hjälper henne med de husliga bestyren. Bullersamt gick det till på detta graföl, såsom vanligt på landet vid dylika tillfällen. Flitigt påfylldes glasen med den svenska nektarn åt de manliga gästerna och vin åt de qvinliga. Och icke minst ifrig vid glasets skötsel var Marias fader. Hur gerna önskade ej Maria att qvällens frid måtte komma, då hon finge vara ensam med sina tankar. Ändtligen kom den. Alla gäster hade begifvit sig till sina hem, den

ene mer, den andre mindre stapplande på sina ben. Uppkommen på sin jungfrukammare, som var belägen en trappa upp på ena gafveln af huset, öppnade hon genast båda fönstren, hvarvid en herrlig doft från Floras älsklingar dernere i trädgården under hennes fönster spridde sig in i kammaren. Hon fattade en qvist från en syrén, som trängde sig ända upp till hennes fönster, och satte den i vattenglasets på nattduksbordet. Derefter aftog hon sin svarta sorgklädning, påtog sig i stället en lång hvit- och rödblommig nattrock, nedsjönk till slut i en gammaldags emmastol invid fönstret. Hon gömde det vackra anletet i sina händer, genomgick »forna dagars fröjd», då hennes Axel var hos henne. Hvar manne han nu kunde vara? Hvarför kom ej bref? Dock tviflade hon ej, men led därför icke mindre i sin ensamhet. Hvar hon såg sig omkring i sin lilla nätta jungfrubur mötte henne minnen af honom, isynnerhet i det lilla bokskåpet nere vid dörren. Der fanns »Nattvardsbarnen» af Esaias Tegnér, i rödt maroquinband med guldsnitt, en gåfva af barndomsvännen vid deras gemensamma första nattvardsgång. Der fanns »Fågeln Blå» af Pehr Daniel Atterbom, »Angelica» af Bernhard Elis Malmström, och många andra skatter af inhemsk litteratur. På väggarne

fanns en riklig samling handteckningar och aquareller, som skänkts till huset af artister, som under somrarne uppehölo sig i trakten, såsom af batalj- och hästmålaren G. W. Wahlbom, arkitektur- och landskapsmålarne Gustaf Wilhelm Palm, Josef Stäck m. fl., för hvilka Vingåker varit en kär vistelseort, isynnerhet som den ädle grefven på Säfstaholm frikostigt gått dem till mötes. Längst nere vid dörren hängde på väggen en artikel, som vanligtvis ej brukar finnas i unga tärnors rum, nemligen en bössa, gåfva af Marias morbror, en gammal veteran från 1813- och 1814 års krig. För Maria, sin lilla lärka, såsom han kallade henne, berättade han ofta om sina bragder i fälttåget mot Napoleon vid Gross-Beeren, Dennevitze och Jüterbogk. Morbror Per Erik Granath var en ifrig jägare och fiskare, isynnerhet det sednare. Ofta vandrade han och hans lilla »lärka», Maria, till det greffliga godset, der de båda två voro riktiga favoriter hos såväl det höga herrskapet som dess tjänande bröder och systrar; och gubben fick rikligt betaldt för sin fisk och sitt villebråd. Beredvilligt tilläts dem att bese de rikhaltiga konstskatter, målningar och skulpturer, som den blinde grefven gömde i sin lysande boning. Häraf utbildades Marias naturliga skönhetssinne; det fick mera rykt och

vård af dessa vandringar i de greffliga salarne, isynnerhet sedan Axel vid äldre år intagit morbrors plats som ledsagare. Hur väl kände han ej till den och den målaren! Hur väl belyste han ej de olika taflornas ämnen; taflorna framstodo derigenom i allt klarare dager för hvar gång hon återsåg dem. Morbror Per Erik gick på träben, men det hindrade honom ej att, såsom han brukade säga, flyga i kapp med sin lilla »lärka», till hvilken vi nu sakta smyga oss tillbaka, finnande henne ännu qvarsittande i emmastolen. Säkerligen drömmer hon; då och då höres enstaka utrop från hennes läppar. Hvad drömmer hon om? Hon drömmer sig vara ute i en båt midt på öppna hafvet, tillsammans med sin Axel. Hafvet ligger som en spegel; de sitta i aktern af båten, omslingrande hvarandra med sina armar. Endast en sakta vaggning förnimmes då och då, tills plötsligt en fruktansvärd storm växer upp med förfärande hastighet, åskan sänder väldiga knallar åtföljd af hagelblandadt regn, och hvarandra korsande blodröda blixtrar upplysa hela firmamentet. Förgäfves manövrerar Axel båten; alltför mäktigt störtar den ena skyhöga vågen efter den andra öfver dem. Utmattad af ansträngningar slungas Axel af en häftig våg ned i det grönsvarta djupet, och fräsande

som af infernalisk ilska sluka de hvitskummiga vågorna sitt offer. Blek af fasa ville Maria kasta sig efter honom, men vaknar i det samma upp ur den hemska drömmen. Hon afkastar snart sina kläder och lägger sig i sin med bländhvita lakan och rosigt täcke försedda säng och derefter, sedan hon såsom hennes moder från barndomen vänjt henne vid, befallt sig i Guds hand, faller hon i en drömfri sömn, hvarur hon väckes först vid en kyss af den herrliga morgonsolens strålar. — — — På Solberga var det rörligt de närmaste dagarne efter grafölet. Der skulle förrättas bo-uppteckning och dervid var som vanligt fader klockare behjelpig. Nu kunde fader Lind lättare komma åt den välsignade bränvinsflaskan, sedan mor ej mera fanns till. Marias moster, Thilda Kathrina, skulle stanna på gården och sköta hushållet jemte Maria; men de kunde ändock icke såsom den hädangångna »moran» med kraftig verkan hålla kära far i huset inom måttans gränser. Moster Thilda Kathrina var andligt sinnad; icke så mycket till åren kommen, så der 40 à 45 år. Det hände ofta, att systerdottern och mostern hade rätt skarpa tag med hvarandra; något som ofta lätt händer i umgänge med de riktigt genomdrifna s. k. läsarne. Ty mestadels vilja de alltid hafva sista

ordet; alltid äro de slagfärdiga med sin skarpa tunga och hugg gifva de utan barmhertighet åt dem, som ej vilja gå in på deras lifsåsigter. Med ett ord: ofördragsamhet med andras åsigter är det mest genomgående fula draget hos dylika individer. Ibland kunde den elaka mostern bringa den englagoda Maria ända till tårar, och vid dylika tillfällen sprang denna alltid ned till morbror Per Erik i hans lilla stuga nere vid insjön. För honom beklagade hon sig och gubben tröstade henne rätt snart, mumlande mellan tänderna: »Förbannade läsarbyke! Bomber och kartescher! Jag skulle haft dem vid Leipzig, så skulle jag gjort kol på dem allesamman! Satans käring! göra min lilla »lärka» så ondt, hon, som är en riktig himmelens engel här på gården. D—r anamma den hexan!» — — — — —

Hexan var den vanliga benämningen, som gårdens tjänstfolk hade på moster Thilda Kathrina. Aldrig hade det varit så dåligt kosthåll under »mors» tid. Nej, då! Hon, mor, brukade alltid säga: »Så länge jag lefver, så skola de hafva sin kraftiga mat och ordentliga behandling. De få nog slita tillräckligt för oss husbondfolk och göra skäl för sin kost och lön».

— — — — —

Så förgick den sommaren; de hvitnade skör-

darne hade inbergats i sina lador; qvällarne blefvo allt mörkare; det susade så hemskt i de aflöfvade träden, som likt spöken vajade af och an för höstens kalla vindar. Ännu intet bref från Axel; det unga hjertat klappade allt oroligare för barndomsvännens öde. Snart skulle vintern breda sitt hvita bårtäcke öfver ängar och marker. Det blef allt odrägligare att lefva för Maria och den, som ej gjorde henne lifvet lättare, var den elaka moster Thilda Kathrina, som plågade henne på det mest infernaliska vis, isynnerhet nu sedan till trakten kommit en af de mest utskrikna »kolportörer», Josef Daniel Vargstedt. Denne hade varit en s. k. öfverliggare i Upsala; hade svirat upp sin ärfda förmögenhet; aldrig hade han kommit sig för med någon examen. Slutligen slog han sig på att spela läsare; och med godt resultat, begåfvad som han var med en outtömlig svada och ett ännu icke just så utruckladt utseende. Hans yfviga hår, som likt en lejonman hvälfde sig öfver en bred panna med de derunder lurande ögonen, förlånade honom, när han på konventiklarne kommit riktigt i farten, ett oemotståndligt intryck på de individer, som kommit att åhöra honom. Turvis hyste honom den ene läsaren efter den andre; och icke svalt han — det vore synd att säga annat; ty sina

egna hjälpa nog läsarne, om det ock vore med det sista de ega. Kom så turen till Solberga, och här hade Vargstedt det riktigt på gaffeln, ty moster Thilda Kathrina var en af hans mest fanatiska beundrare. Men den, som icke rosade »inackorderingen», var Maria. Hon äcklades vid den fördummande konversation, som hon ideligen fick höra. Hur annorlunda var ej Axel, hennes egen Axel, mot denne vinkelpredikant, som för bröds skuld slagit sig på ett så erbarmligt geschäft. Men, snart kom en ändring i det odrägliga lifvet, som nu rådde på Solberga gård. Maria hade märkt, att Vargstedt och mostern hade sina hemliga möten för sig på ett sätt, som ledde henne på tanken att avslöja Vargstedt i sin rätta gestalt. En natt märkte hon att tvenne skuggor aftecknade sig på rullgardinen till det upplysta fönstret till moster Thilda Kathrinas kammare, som var belägen på den andra gafveln af huset, en trappa upp. Tyst och vig som en kattunge klättrade Maria upp på en stege, som hon ställt upp mot mosterns fönster. Uppkommen på stegens högsta pinnar spanade hon genom ett hål på den nedfällda rullgardinen och fick så bekräftelse på sina misstankar. Mycket riktigt! Det var Vargstedt och mostern, som promenerade omkring på golfvet, hållande hvar-

andra om lifvet. Så stannade de och kysstes, alldeles som tvenne oskyldiga turturdufvor. Plötsligt slocknade talgljuset i bleckstaken, och allt blef mörkt och tyst. Mari hade sett nog. Sakta som hon kommit klättrade hon ned för stegen, som hon bar tillbaka till bakgården, derifrån hon hemtat honom. Med snabba steg ilade hon ned till morbror Per Eriks stuga, klappade på, blef insläppt; och gubben, som ej blef så litet förvånad öfver det sena besöket, frågade hvad som var på färde; om ryssen kommit till Solberga. »Icke alldeles!» svarade Maria, »det är bara en varg, som jag fått i fällan; och den skall morbror hjälpa mig med». Och så omtalade hon hvad hon sett genom hålet på rullgardinen. »Bomber och kartescher! min lilla lärka! här är jag! Hvad befäller nådig majoren»? — »Jo, morbror skall medtaga sin bössa och stå på post hela natten utanför mosters kammare och så mottaga vargen med varma servietter, när han smyger sig ut». — »Skall ske! Jag är färdig, min lilla lärka! Rasande roligt att få komma i min gamla tjänstgöring än en gång i lifvet. Ha, ha, ha!» — Gubben styltade i väg, sedan han tagit god natt af sin lilla lärka och trefvade försigtigt fram genom mörkret, på det han ej skulle varnas af vargen. Snart stod han vid dörren,

som skulle bevakas, med bössan på axeln och afvaktade så fiendens reträtt. Nattens timmar svunno långsamt; han började känna sig trött och lade sig derföre försigtigt ned på golfvet och insomnade snart; dock låg han så att träbenet var midt för dörren. Lättsöfd, som vanligtvis gammalt folk brukar vara, förnam hans vana jägaröra ett sakta tissel och tassel inom fiendens läger. Försigtigt gjorde han ställning igen, med »axel gevähr». En svag gryning af den kommande dagen spred sig genom vindsvalen, som skilde de båda gafvelkamrarne. Snart skulle gårdens folk vara i rörelse, och det kunde ej töfva länge, förrän fienden skulle taga sin reträtt. Mycket riktigt! Sakta vreds låset omkring; ett lurfvigt hufvud framstack först och så derefter det öfriga af figuren. Gubben hade som »en försiktig general» placerat sig så, att han stod bakom dörren, då denna öppnades. Knappt hade Vargstedt lika försigtigt låst dörren efter sig, då ett dundrande: »Halt! Wer da»? nästan kom honom att tumla omkull och höll på att skrämma vettet från honom. — »Herre Je...»; mera hann han ej med att säga, innan gubben, med bössan riktad mot den öfverrumplade Vargstedt, sköt honom mot väggen. »Nu skall Hin Onde taga dig med hull och hår, om du ej bekänner, att

du är en riktig rackare. Bekänn bara! Jag, Vargstedt är en riktig rackare. Nå! säg efter!» — Stammande inför denna diktamen upprepade Vargstedt orden: »Jag — — Varg — Vargstedt — är — är en — — — riktig — — — (gubben tryckte honom hårdare med bössmyningen) — — ra — — rackare». — »Nu kan du marschera igen dit, derifrån du kommit, till Blåkulla eller hvar det kan vara. Och, passa dig, att visa din lurfviga skalle här på trakten mera. Lyd order! inom fem minuter skall du vara putz weg!» — Vargstedt var ej sen att lägga benen på ryggen, och gubben stultade efter honom nedför trappan; så ut på stora vägen, alltjemt behållande fienden i sigte. Snart var Vargstedt försvunnen och gubben afsköt ett skott i luften i glädjen öfver sin lyckade bragd, som var lika mycket värd som en dust mot »Napoljon», tyckte han.

Det första gubben gjorde, när han återkommit till gården, var att gå upp till sin lilla »lärka», som han ock fann klädd och hållande på med att städa sin kammare. — »God morgon, min lilla »lärka!» helsade han, sedan han först gjort ställning och honnör, »får rapportera, att fienden är drifven på flykten, för att, som är att hoppas ej mer återkomma». — »Tack, morbror! Jag hörde alltsammans; det

var ej möjligt annat. Och nu skall morbror lofva, att ej för någon omtala hvad som pas serat. Det får stanna mellan oss; det är tillräckligt». — »Som min lilla lärka befaller», svarade han. — »Nu kan morbror behöfva sig en riktigt god kopp kaffe. Jag skall straxt göra det i ordning. Sitt ner och vänta; jag skall ej sinka mig mer, än behöfligt». — Gubben slog sig ner i emmastolen vid fönstret och litet medtagen som han var af nattens strapaser insomnade han snart. Han väcktes en stund derefter af Marias melodiska stämman. Det rykande kaffet spred en behaglig doft från sig och flitigt uppmanade honom Maria att doppa duktigt och så dricka en »påttår» derpå. Detta gjorde gubben också med riktigt besked. Han hade aldrig begagnat hufvud och mage förderfvande spritdrycker, vare sig med eller utan kaffe. Och detta var väl äfven till stor del hemligheten af hans vid så hög ålder ovanliga vigör. Maria drack äfven en kopp och, sedan de suttit ännu en stund och språkat, skildes de åt, hvarvid Maria än en gång påminde om hans löfte om tystnad med det passerade. — — — — Ensam med sig sjelf började Maria att öfvertänka mosterns belägenhet. Hurudant skulle återseendet blifva? Hvilken min skulle hon, mostern, göra? Maria gick ned i köket

och sysslade med hvarjehanda. Den ena timmen efter den andra förgick — ingen moster Thilda Kathrina visade sig. Frukosttimmen var längesedan gången; det led ett godt stycke fram på förmiddagen. Maria blef orolig och beslöt sig till slut att gå upp till mostern. Hon knackade på; men ingen uppmanade henne att stiga in. Hon vred om nyckeln och befann sig i mosterns kammare. Vridande händerna i förtviflan, med utslaget hår och dérangerad klädsel, vandrade mostern likt en osalig ande, som ej funnit ro i sin graf, omkring i rummet. Hemskt rullade ögonen, djupa suckar arbetade sig våldsamt fram ur det beklämda bröstet. Maria betogs af fasa öfver den rysliga synen och i sin ångest visste hon ej, hvad hon skulle göra. En lång stund stirrade hon på mostern, utan att kunna få fram ett enda ord. »Moster! moster!» yttrade hon till sist sakta. »Lugna sig moster! Det kan allt blifva bra igen. Förtvifla ej! Jag kan ej se moster lida så der förfärligt. Mod blott!» — Marias hjerta kände endast medlidande och barmhertighet med mostern, oakadt allt hvad hon genom denna fått lida. Mostern tycktes också komma till besinning igen; ögonen återfingo alltmer af sin vanliga bestämdhet. Än en djup, djup suck, och en stilla gråt återställde henne fullständigt.

När förtviflan rasar som värst inom ett människobröst, då kommer ej tårarne fram; de ligga som infrusna i sina gömmor. Maria började ock känna sig lättare öfver, att krisen var öfverstånden. Nu kunde hon blanda sina tårar med mosterns. Det var qvinnan, som förstod qvinnan. En lång stund sutto de båda tysta och tryckande hvarandras händer. Långe kom sålunda ej ett ord öfver deras af smärtan hoppresade läppar. Ändtligen stammar mostern: »Ma — Maria kan du — — förlåta mig»? — »Ack! skulle jag ej kunna det! Såsom vi förlåta hvarandra, så förlåter oss ock vår himmelske fader». — »Tack, tack! så har jag aldrig hört dessa sköna ord förut uttalas. Ack! Den gode Guden tycker ej om långa böner, då ej hjertat har sin del helt i dem. Välsignad vare den oändlige, som sändt dig till min tröst och till sannt förstående af de gyllene perlor, som ligga fördolda i de sköna bibelorden, när de framstå i sin riktiga dager». — »Amen!» sade Maria med en engels välljudande stämma. — — — — —
Maria ordnade nu om mosterns säng och bad henne i sömnen söka lugn och ro; som hon ock gjorde. — — — — —
Det blef en stor uppståndelse i de svartas läger, när underrättelsen om Vargstedts försvinnande

hann sprida sig. Solbergas bebyggare bestormades med frågor om orsaken till detsamma. Man affärdade de frågvide helt kort och godt med den uppgiften, att telegram hade kommit, att hans gamla mor var sjuk, och den gudsmannen ville för allt i verlden vara närvarande vid hennes sista stunder. De fingo så gå sina färde igen, men voro ej litet förundrade öfver moster Thilda Kathrinas kyliga sätt mot dem. Denna var nu en helt annan menniska mot förr. Och icke minst gårdsfolket stod slaget af häpnad öfver förändringen. Tyst och stilla bemötte hon en och hvar; oklanderligt god var maten, som folket fick. Den härskna sillen, den blåa, vattniga mjölken, den tunna vattengröten voro försvunna på samma gång som Vargstedt. Benämningen »Hexan» kom nu aldrig på folkets läppar. Nu hette det blott: »Den hyggliga Thilda Kathrina, den rara matmor o. d.» — — — — —

Fridfullt följde nu dagarne på hvarandra för Maria. Nu kunde hon tala med mostern om Axel och allt hvad som låg henne närmast på hjertat. När smärtan delas af en vän, som förstår oss, då är den ljuf. — — — — — Det hade lidit mot Julen. Snön låg i höga drifvor öfver allt, hvit och blåblek. Sparsamt visade solen sitt väna anlete. Dagarne voro

korta, men kvällarne så mycket längre. I visthus och bodar var rörelsen liffig; slagt och bak, tvätt och rengöring sysselsatte en och hvar såsom eljes ej någon annan tid på året. Ändtligen var julaftonen inne; de greniga talgljusen voro tända; julgröten frambars, en bordspsalmsframsades. Alla voro församlade omkring högtidsbordet, det var så tyst i helgdagsrummet — då höres bjellerklang och en släde stannar utanför gården. Hvem kunde det väl vara, som var ute denna heliga qväll, då alla vilja vara för sig sjelfva? En ljuf bäfvan genomilar Marias jungfruliga barm. »Tänk! — nej! — — — — — men, om det ändå» — — — — — Maria yttrade ej mera för sig sjelf, innan hon med spänstiga steg ilade ut i förstugan, der den resande höll på att stampa snön af sig. Den resande var klädd i en stor björnskinns-pels, fasthållen omkring lifvet med ett skärp. Han aftog sig den snöiga, lurfviga pelsmössan och blottade ett välbildadt ansigte, som pryddes af ett stort, svart helskägg. — »Ah!» utropade Maria, när hon närmare såg honom in i de trofaste ögonen. »Axel! Axel! min aning bedrog mig då ej — det var du!» — Med raska tag befriade denne, ty det var just Axel, sig från den väldiga pelsen, och en lång omfamning, åtföljd af en smällande kyss på Marias

rosiga läppar, följde så derefter. — »Käraste Maria! så har jag dig då igen! — min engel! men låtom oss gå in, vännen min!»! — De båda lyckliga inträdde nu; Maria nästan hängde med hela sin tyngd på hans starka arm. Nu stod glädjen högt i tak i det rymliga helgdagsrummet; i början hade man något svårt att igenkänna Axel för skäggets skull, ty han hade vid sin bortresa endast små mustacher. Måltiden var knappt börjad, då Axel hastigt påminner sig sin körsven, som ännu höll derute med hästen. Stor djurvän, som han var, skyndade han och gårdens drängar ut för att föra hästen i stallet, der denne fick sitt kraftiga foder och vatten. Nu inburos ur släden väldiga paketer, som skulle utdelas jemte de öfriga julklapparna. Man åt och drack af hjertans lust. Måltiden var slutad, och nu utdelades julklappar; ingen blef lottlös. Alla voro nöjda med sin afton. Det var ett lifligt språkande, som aldrig höll på att få något slut. Klockan var tolf slagen och litet hvar kände sig trött. Dessutom skulle julottan bevistas, och denna börjar tidigt på landet. Ändtligen voro alla gångna till sina bestämda sofplatser, inslumrande nöjda och belåtna med sin tillvaro. — — — — —

Vid femtiden juldagsmorgonen klingade bjell-

ror; hästarne förspändes; nu bar det i väg med brinnande fart och från hvarje släde kastade brinnande facklor sitt fantastiska, rödgula, rykande sken öfver den mörka, vintriga nejden. Hejsan! Hvad det gick undan i backarne! Och snart sällade sig vid aftagsvägarne allt flera slädar efter hvarandra, som med nästan blytlik fart nalkades målet för den snabba färden, den åldriga kyrkan. Bland de åkande märktes Axel och Maria. Huru lyckliga voro de ej denna herrliga morgon! — — — — —
Ändtligen varsnades den rikligt upplysta kyrkan, från hvilken klockornas malmtungor talade sitt gripande språk, och snart når äfven orgelns öfver gruset till höjden sig själen medryckande än djupa, än höga stämman, de åkandes öron. Skönt blandar sig *Basunen* med *Vox Humana* under fader klockares konsterna händer. — Hästarne stanna och inledas i det vid kyrkan befintliga lidret, påläggas sina täcken och förses med rikligt foder och vatten. — — — — —

Så ljuder den store sångarfurstens, Johan Olof Wallin, oändligt sköna psalm:

»Var helsad sköna morgonstund,
Som af profeters helga mun
Är oss bebådad vorden!
Du stora dag, du sälla dag,
På hvilken himlens välbehag

Ännu besöker jorden!
Unga
Sjunga
Med de gamla;
Sig församla
Jordens böner
Kring den störste af dess söner».

Orgeln och sången tystna. Så kommer en kort ottesångsbetraktelse. Återigen orgel och sång. — Julottan är slutad, hemfärden anträdades i den stilla vintermorgonen. Nattens skuggor försvinna alltmer, men på himmeln tindra ännu klara, vänliga stjernor. — — — —

Det var full dager, då Axel och Maria körde in på Solberga gård. Ett rikligt dukadt frukostbord väntade dem. Der fanns på bordet ett helt svinhufvud, stora skinkor och väldiga bägare med mjölk för de absoluta, och starkare vätvaror för de icke-absoluta. Munterhet och gamman rådde öfver allt. Axel isynnerhet var den, som höll målron vid magt. Han hade ju också varit så långt borta, sett och erfarit så mycket mot de andra. Han hade deltagit i det stora kriget mellan Nordamerikas nord- och sydstaten. En medalj på hans bröst visade, att han varit tapper. En stor förundran väckte hans beskrifning på de i detta krig af den store John Ericsson uppfunna och nu för första

gången i bruk tagna monitorerna, på hvilka endast ett torn på en plattform var synligt öfver vattenytan och, hvilka monitorer voro de, som slutligen afgjorde striden till nordstaternas förmån. Oskadad hade Axel icke undkommit. Han visade ett stort ärr efter en kula, som träffat honom i axeln och hvarför han fått ligga närmare två månader på lasarettet. Under kriget hade han blifvit bekant med sonen till en stor grufvegare borta i Nebraska. De hade fäst sig mycket vid hvarandra och isynnerhet efter ett tillfälle, då Axel med egen lifsfara räddade sin vän undan en eljes säker död. Efter krigets slut följde Axel med sin amerikanske vän hem till dennes fader, och förvärfvade sig äfven dennes vänskap och förtroende; blef till slut hans högra hand vid grufvornas skötsel. Till följd af kriget hade hans bref till Maria ej råkat komma fram. Och på samma sätt var det med Marias bref till Axel. Nu var ju allt godt och väl. Med svårighet ville hans nya vänner skilja sig från honom, men längtan till hembygden och hans Maria blef honom till slut för öfvermäktig. Dock förlorade han ej något i ekonomiskt afseende, ty hans amerikanske väns fader nödgade honom att mottaga 10,000 dollars som en vänskapsgåfva. — — — — —

Ensam med Axel berättade Maria för honom händelsen med Vargstedt, vid hvilket namn Axel studsade tillbaka. »Jaså», yttrade han, »den har varit här! Hade han Josef Daniel till förnamn»? — »Ja — jag tror väl — ja, så var det, Josef Daniel», svarade Maria. »Kände du honom kanske»? — »Jo, något», sade Axel. »Han låg i Upsala samtidigt som jag, och var den farligaste qvinnotjusare på samma gång som den hjertlösaste bof. Han hade lyckats insnärja i sina garn dottern till en hederlig handtverkare i Upsala. Kom så en dag, då Alma, så hette den beklagansvärda flickan, ej längre kunde i hemmet fördölja sin genom Vargstedt iråkade belägenhet. Fadern rasade. — »Gå ur mitt hus, sköka!» sade han. »Förbannad vare du, som bragt skam och nesa öfver mitt hederliga namn!» — Det var i början af vintern; den första snön hade svept sitt dystra täcke öfver Upsala med den omkringliggande milsvida slätten. Nästan ur stånd att kunna stå på sina ben, tumlade Alma ut ur det hittills så kära hemmet, nu en boning för en förbannande fader. Det var i skymningen; en skarp nordanvind isade hennes lemmar. Hon vandrade, ett lefvande lik, af och an genom gränderna i Fjerdings, ur stånd att kunna tänka en enda redig tanke. Leddes

så hennes steg upp till kyrkogården. Hon trefvade sig fram mellan grafvarna, nedsjönk till slut vid en af dem, som låg i ett aflägsset hörn af kyrkogården. Det var moderns graf. — »O, moder! moder!» framstönade hon, »du, som nu är i englarnes rike deruppe i himmelen, bed för mig hos den, som är de lidandes vän och hjälpare!» — Så låg hon framstupa öfver grafkullen, omfamnande korset — en sorgligt skön bild af den fallna men ångerfulla Magdalena. Himlen ljusnar till, månen kastar sitt bleka sken genom trädens nakna kronor. — — — En bedöfnings hade bemäktigat sig den arma; länge låg hon så, tills hon urskilde elfva dofva slag från den väldiga domkyrkan. Nästan ur stånd att kunna resa sig upp, stel af kölden som hon var, stapplar hon ut från kyrkogården. — — — — —

»Hemlös! hemlös!» qved hon, i det hon gick förbi den stora *Carolina Rediviva*, Upsalas offentliga Biblioteksbyggnad. Der nedanförr henne låg den gamla universitetsstaden, förut så vänlig, nu så kall, hjertlös! — Något tröstad blef hon, när hon påminde sig en gammal psalmvers, som hennes moder lärt henne:

»O, Gud! som ej de spädas röst föraktar
Hjelp ock att jag med barnslig lit betraktar,
Att du min Gud och fader vara vill.
Hör nu min bön, den jag dig ställer till.»

fortsatte hon sin sorgliga vandring utför Carolinabacken. Hon hade just hunnit förbi Stockholms Nationshus, då nattens tystnad brytes af stojande röster på något afstånd från »Gästis». Hon urskilde Vargstedts alltför väl för henne bekanta stämma. Alma kom då på den tanken, att hos honom söka skydd undan hemlöshetens förfärliga spöke. Hon tryckte sig närmare husraden och beslöt att hålla Wargstedt i sigte. Snart såg hon också vid gatlyktans gula, flämtande sken, i hörnet af Drottning- och Trädgårdsgatan, Vargstedt skilja sig från det bullrande sällskapet. Hon följde efter honom, alltjemt så mycket som möjligt hållande sig vid sidan af gatan, och, sedan Vargstedt vikit af från Trädgårdsgatan in i Slottsgränden, påskyndade hon sina steg, innan han skulle försvinna inom det labyrinthiska »Imperfectum», der han förhyrde en af dess många vindskupor. — »Josef! Josef! det är jag, Alma», utropade hon flämtande och darrande af kyla och sinnesrörelse. — »Hvad är det?» frågade han vresigt. Alma, ännu mer förintad och slagen öfver den hjertlösa tonen i frågan, framsnyftade i korta, afbrutna meningar sin tröstlösa belägenhet. — Hånskrattande svarade den uslingen: »Hva' fan har jag med er att göra?» — — — — —

Detta var dödsstöten för den stackars olyckliga. Hon signade ned på sina knän. Vargstedt försvann. — Plötsligt rusar den olycklige upp och springer ned till Ågatan, som vore hon jagad af furier. — Der ligger Fyris, i hvilken gaslyktorna kasta sitt gula sken. Ett språng — och Almas lefnadssaga var slut». —

— — — — —

Djupt skakad af Axels berättelse, kastade sig Maria snyftande till hans bröst. Tystnadens genius sväfvade länge omkring i rummet der de voro. — — — — —

Det hade lidit ett godt stycke inpå nya året. Och Axel, som i Amerika fått lära sig betydelsen af satsen: »Tid är pengar», beslöt att utsöka sig en verksamhet. Dock, råsk som han var i vändningen, skulle han och Maria först knyta äktenskapets heliga band. Lysning uttogs och en söndag stod deras bröllop. Maria hade fått låna kyrkans brudkrona; hon var alltså kyrkbrud. Och ingen hade något jäf deremot. Alla kände ju Vingåkers-Rosen, ett mönster för dygd och ärbarhet. En vacker anblick företedde det ståtliga brudparet på sin gång fram till altaret, för att inför Gud, prest och den hela kyrkan uppfyllande öfriga församlingen aflägga sina löften om att älska

hvarandra, så i nöd som lust. Isynnerhet bruden tilldrog sig en oförstald beundran, iklädd som hon var den traditionella vingåkersskruden, det stora, hvita hufvudklädet, den hvita halskragen, de vida, hvita ärmarna, det hälften gröna, hälften röda lifstycket, det röda skärpet och den röda kjolen med det gröna af ett rödt streck tudelade förklädet. — Ingen missunnade Vingåkers-Rosen hennes lycka; afunden gömde sitt fula hufvud i någon smyg. — — — — —

Så voro de då man och hustru. — Hvar skulle de bo? Axel meddelade Maria sin afsigt att resa till Stockholm, der han väl skulle få något passande verksamhetsfält för sig, och Maria instämde deri. Der Axel var, var ju ock hennes lycka. — — — — —

Snart var afskedets dag inne; det var svårt att leta upp ett ansigte, der icke sorgen öfver Vingåkers-Rosens bortfärd stod preglad. Och den, som hade största svårigheten att söndertrycka tåren i sitt öga, var den gamle morbror Per Erik. — »Tusan anamma, dej pojke», sade han till Axel, »som snyter min lilla lärka ifrån mig! Bomber och kartescher! Jag tror jag grinar. Nej! Det här var värre, än vid Leipzig». — — — — —

Han snyftade som ett barn, och Maria föll honom om halsen. — »Älskade morbror!» sade hon, »följ med oss då!» — »Du sade något», skrek han till, »det kan icke fan lefva, utan att få se min lilla lärka hvar dag den lilla tiden store mönsterherrn ännu förunnar mig.»

* * *

En vacker sommarafton sågs en herre och ett fruntimmer promenerande genom Norrtull i Stockholm ut på stora landsvägen. Julisolen sände sina gyllene strålar öfver Brunnsvikens gröna stränder. En skön doft af nyslaget hö, thimothej och klöfver slog dem till mötes från ängen vid den gamla Stallmästargården med det lilla täcka lusthuset, öfver hvilket hundraåriga lindar från den excentriska drottning Kristinas dagar bredde sina skuggor. De promenerande åtföljdes af tvänne guldlockiga barn, en gosse och en flicka. I den elegante herrn igenkänna vi snart Axel och i det ståtliga fruntimret vid hans arm, Maria, Vingåkers-Rosen. Det var nu fem år de vistats i Stockholm, der Axel höll en skola efter amerikanskt mönster och deras äktenskap hade välsignats med de två barnen, Ragnar och Sigrid, som nu

stojande sprungo omkring dem, än hit, än dit. — »Axel», sade Maria, »låt oss gå ned till Stallmästargården. Vi hinna nog ut till kyrkogården sedan». — »Som du vill, vännen min!» svarade Axel. De hade suttit i den lilla trädgårdsanläggningen vid ena flygelbyggningen, drickande lemonad och the, då plötsligt en ruskig figur dyker upp framför dem, och utbjudande skrifter. — »Snälla herrskap!» köp roliga böcker och visor af mig!» talar han, i det han lägger en packe på bordet. »Många roliga historier», fortsätter han. »Här finns »Pintorpafrun», ryslig i åminnelse genom sin grymhet mot sin familj och sitt tjenstfolk. Och här är: »Flickan, som trampa' på bröd», en varning för unga, högfärdiga pigor, som förakta sina fattiga föräldrar. Och här är »Lunkentus», den tappre soldaten, som räddade en fin prinsessa ur bergtrollets klor. Och här»

— — — — —

Han tvärtystnade nu, då han ett ögonblick stannat i sin svada och, tittande under lugg, närmare betraktade det fina herrskapet. Äfven Axel och Maria letade i sitt minne efter, hvar de förut sett och hört den af bränvin luktande figuren med den hesa skrofliga stämman. Det tofviga håret tycktes ej på långa tider hafva

haft bekantskap med någon kam. Hatten, utan band och bårder, tillbucklad värre, än en hjälm från trettioåriga krigets hetaste fejder och af en färg, som ej ens en målare skulle hafva kunnat bestämma, hade säkerligen haft många egare, sedan den af någon elegant köpts i någon af de finare hattbutikerna vid Drottninggatan. Någon skjortkrage kunde ej upp-täckas, och ofvanför handlederna skymtade under rockärmarne endast håriga, smutsiga armar. Inga knappar i den fläckiga, smörjiga rocken, som ock tycktes hafva haft vexlande öden redan innan den hamnat på sin nuvarande egares kropp. Byxor och skor till slut stodo i öfverensstämmelse med det hittills tecknade af den bedröfliga kostymen, som säkerligen en gång endast en Jaques Callot skulle hafva uppskattat till sitt fulla värde såsom lämplig för hans namnkunniga pensel. — — — — —

»Är det icke Vargstedt?» frågade, dröjande på orden, slutligen Axel. — »Jo — jovisst — är det så, men». — Kommer icke Vargstedt ihåg ett visst namn på en viss borgen?»

— Det är väl icke Axel Malm?

— Rätt gissadt! — »Ja», Vargstedt skrattade på ett obeskrifligt sätt, »nu tillåta mig ej mina omständigheter att betala de der 500 riksdalerna,

som bror, ursäkta! Herr Malm skulle jag säga, godhetsfullt . . . »

— Nå — det der tala vi inte om nu. — Du tyckes kommit bra långt på det sluttande planet — ja, jag vill inte lägga sten på börda. Här har du fem riksdaler och — och kom hem (Axel lemnade ett adresskort) till mig, så skall jag se efter några andra kläder åt dig, än de der du nu paraderar med. Kanske — underverkens tid är ännu ej förbi — kunde det ännu blifva en aktningsvärd karl af dig. Gud fader vill ingen syndares död — och då bör ej heller jag vilja din död — din moraliska död, när det är mig möjligt, att draga dig upp ur dyn. Farväl! Kom nu bara till mig i morgon och — och försök, till att börja med, att krossa glaset, innan du tömmer det». — — — — —

Underliga ryckningar i Vargstedts af utsväfningar och umbäranden vanställda ansigte hade förmärkts hela tiden Axel talade, och gråtande — han skulle säkerligen haft svårt att säga, när han gjorde det sist — störtade han på knä för Axel, fattade hans hand, nästan med en hunds tacksamhet, och tryckte den hårdt. Ännu klappade alltså ett människohjerta för honom — åh! — det svindlade för honom —

han skulle ej för hvar morgon behöfva lösa det svåra problemet: »Hvar skall jag ligga i natt?» — och så — andra kläder — andra kläder... — Hastigt samlade han till sig sina böcker, bockade sig med en viss ihågkommen elegans från forna dagar för Axel och Maria — samt var försvunnen. — — — — —

»Alltid följer du ditt hjertas ädla mening, min Axel», sade efter en stund Maria, i hvilkens himmelsblåa ögon en tår, klar som diamanten i Golcondas grufvor, glimrade.

— »Alldeles som du» svarade Axel, i det han ömt såg på Maria. — »Men nu skola vi skynda oss till kyrkogården».

— Purpurfärgad lyste horisonten, en sakta vestanvind susade genom de slokande björkarne vid sidan om vägen hitom Haga grindar. Tysta vandrade Axel och Maria, ledande hvar sitt barn, vägen framåt kyrkogården, togo af inpå Solnavägen och ingingo genom den första grinden. Ståtliga monumenter, vårdar af marmor, af simpel granit, skredo de förbi. Der var Wetterstedtska grafkoret; dit skulle de först, och sedan ett stycke derifrån låg en grafkulle, dit de ofta vallfärda mången herrlig sommarqväll. En sittbänk stod der, på hvilken de

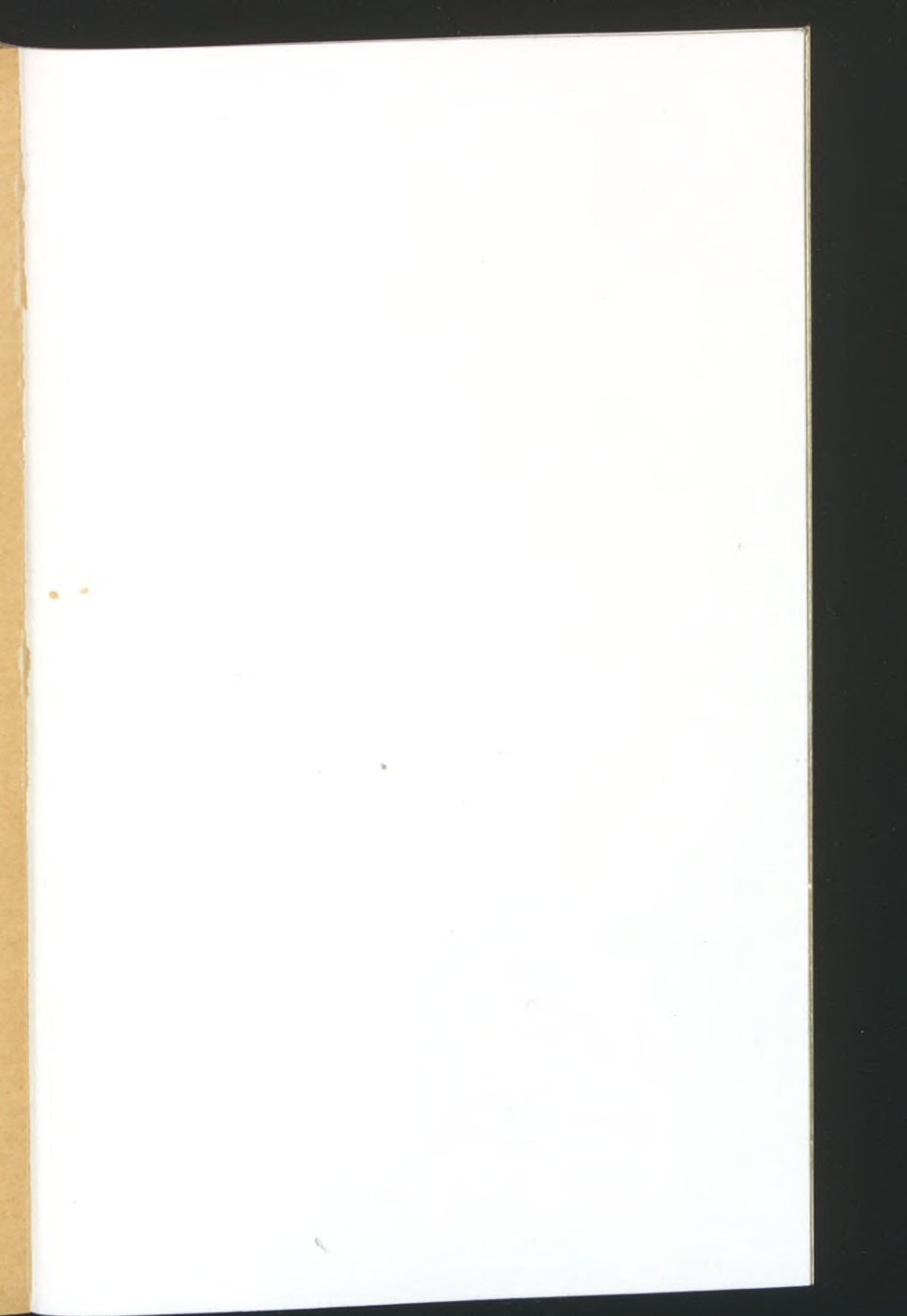
slogo sig ned. På grafkullen framför dem stod
ett kors, och derpå lästes:

Här hvilar

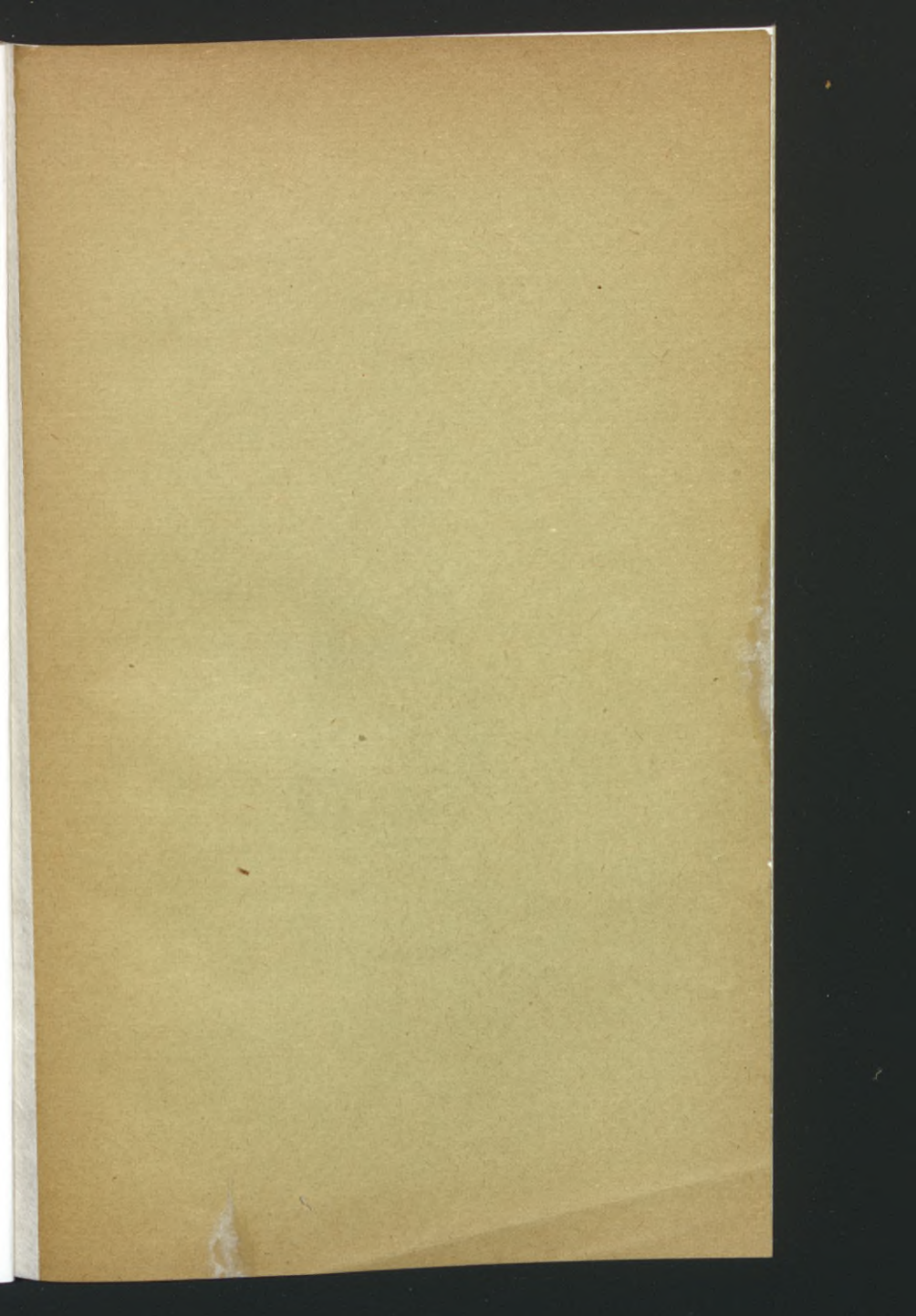
PER ERIK GRANATH

Veteran från 1813—14 års krig.

Sakta susade kyrkogårdens lindar; allt tätare
föllu skuggorna, och endast en enslig bofink
afbröt då och då qvällens tysta frid.

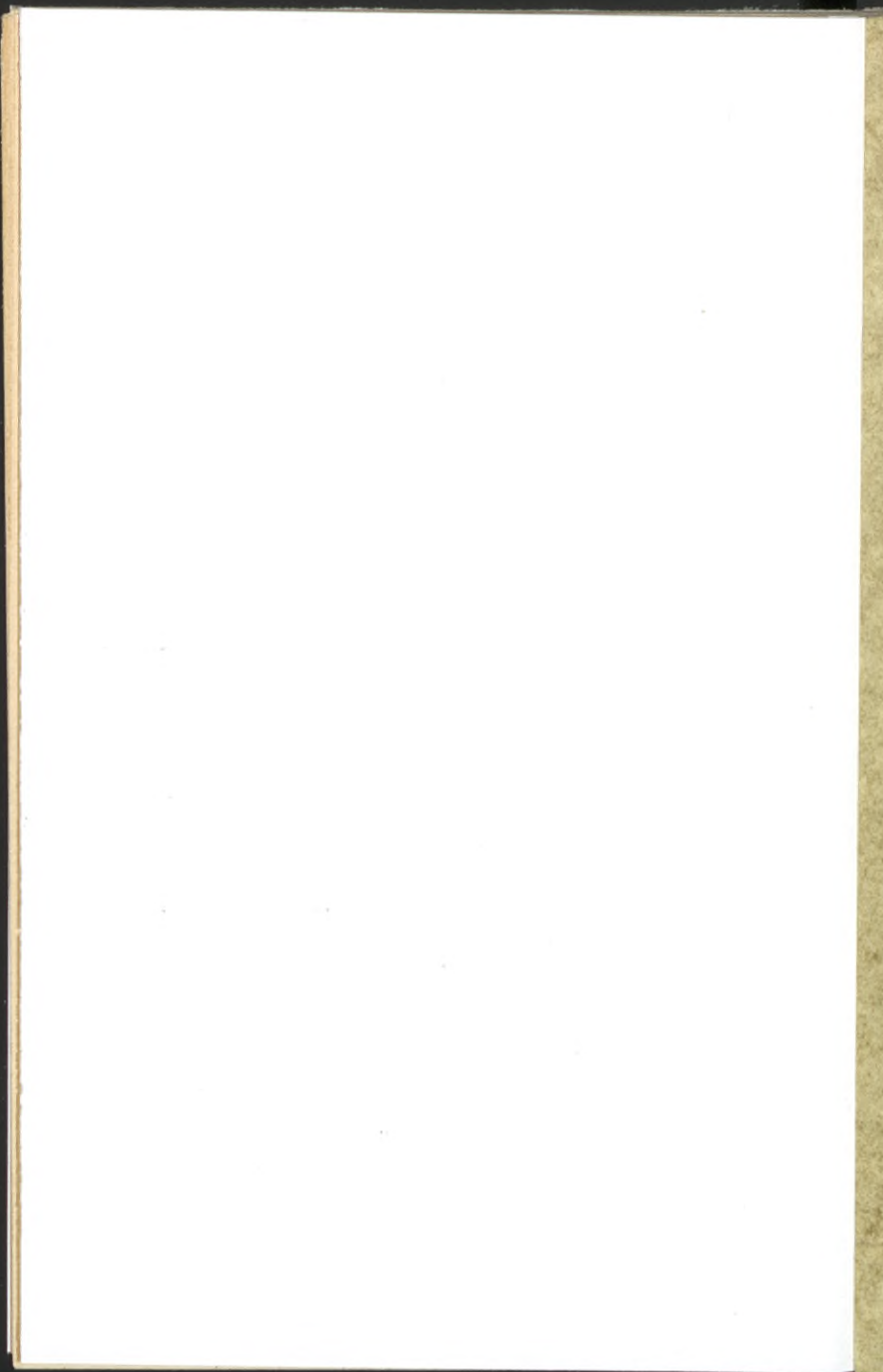

1001850771

